

Proletaris del

L'atur no s'atura. Una persona mor cada dia al nostre país d'accident laboral. El sou mitjà per persona i mes és de 171.900 pessetes.

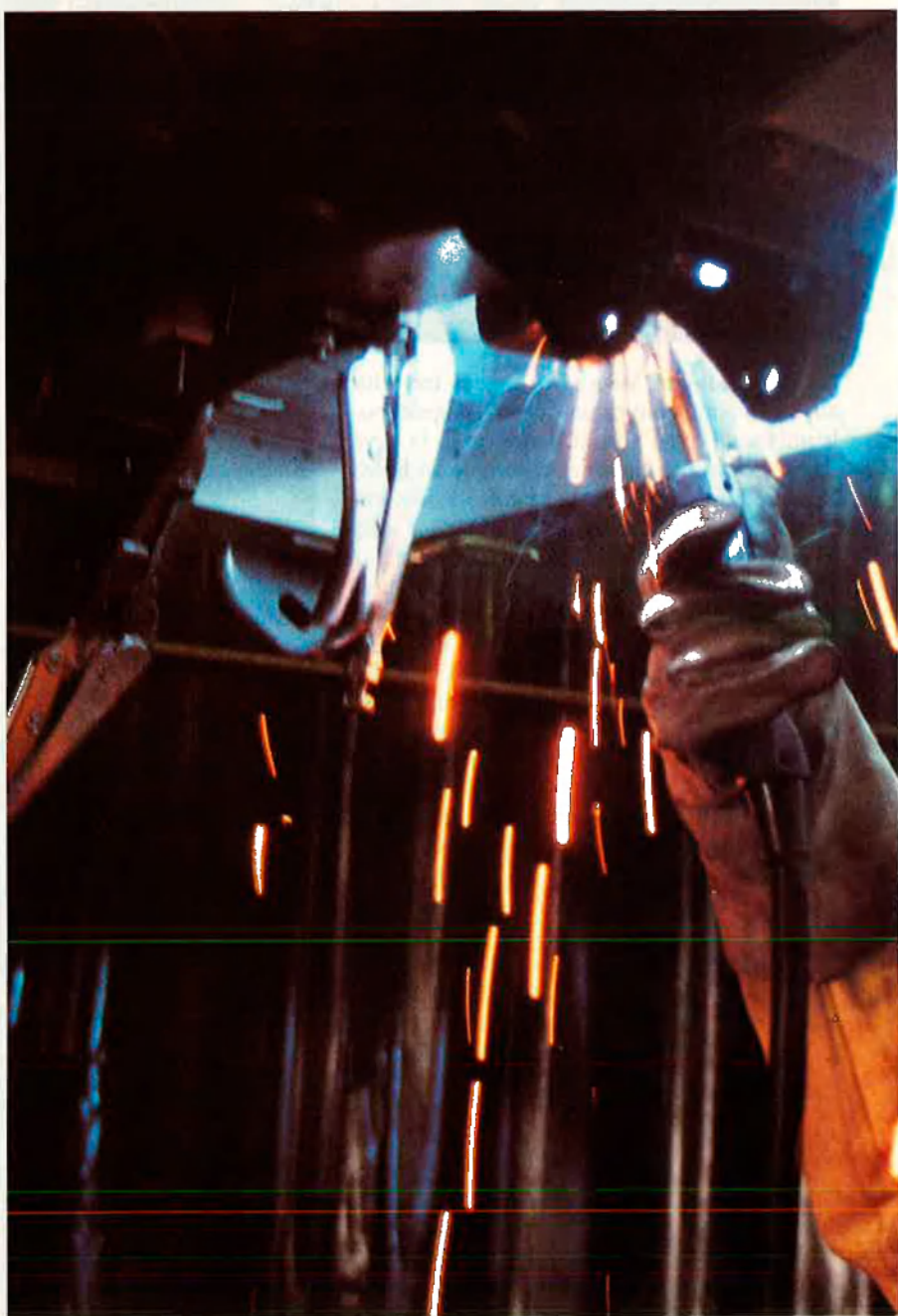
L'esperança de vida, de 75 anys. I la gent fuig dels sindicats, massa polititzats, i opta per una fórmula més moderna: "buscar-se la vida".

Algú ha dit que la classe obrera no existeix perquè és tota a l'atur. Més enllà de l'aparent frivolitat de la frase, el col·lectiu o sector social que es coneix per classe obrera o classe treballadora ha evolucionat prou perquè el significat tradicional del concepte reste, avui, desajustat. Si alliberar-se de l'explotació capitalista és l'actuació que va originar el moviment obrer al llarg del segle XIX i inicis del XX, aquesta idea es va diluir després de la Segona Guerra Mundial. Llavors, la socialdemocràcia va accedir al poder i es va posar en marxa la construcció de l'estat del benestar. La independència cada cop més gran tant dels partits socialistes i comunistes com de les organitzacions sindicals respecte al *diktat* de Moscou, va donar una nova empenta al moviment obrer europeu. Els obrers s'identifiquen amb l'estat, que els promet ocupació, salaris dignes i drets clau, com per exemple, la salut, l'educació o la negociació col·lectiva.

El pacte keynesià. Però els governs socialdemòcrates s'oblidaren automàticament de la teoria marxista de la plusvàlua —augment en el valor d'un objecte per causes externes sense que s'hi hagi fet cap millora—, la contradicció econòmica sobre la qual es basa el sistema capitalista. Les teories de J. M. Keynes, contingudes en l'obra *A general theory on employment, interest and money* (1936) foren acceptades de forma generalitzada entre els economistes. Així, les idees keynesianes d'una política de despesa pública com a fórmula antidepressiva aplicades amb la connivència dels sindicats majoritaris, han consolidat, en un termini que arriba fins al dia d'avui, uns col·lectius socials que s'han desmarcat progressivament del tradicional sentiment de classe.

Però, si la teoria del valor no ha canviat, on s'han produït les transformacions? Tant s'han reduït les desigualtats salarials? S'ha acabat el treball en cadena? El risc en el treball ha

arribat a la seua fi? S'ha assolit la redistribució dels patrimonis? Representa l'atur un perill igual per a tothom? Som tots iguals davant la mort? Aquests són alguns dels indicadors que marquen, uns més que no pas els altres, encara avui, els límits de la diversitat en la nostra societat. Una societat que sustenta les seues relacions en un seguit de mecanismes que tendeixen cap a la igualtat en el terreny de les llibertats i en el concepte de justícia.

món, on sou?

L'esperança de vida al nostre país és una de les més altes del món. Al País Valencià, segons l'últim estudi fet en aquesta comunitat, l'any 1988, és de 75,7 anys. A les Illes Balears, l'any 1981, l'esperança de vida era exactament la mateixa. I al Principat, l'any 1989, era de 77,2 anys. Quant a la localització del treball en cadena, tot i que no hi ha dades sobre el tema, es troba bàsicament en els sectors industrial i alimentari i agroalimentari. La perillositat laboral, encara que ha minvat

El concepte de classe obrera ha evolucionat fins a perdre el seu significat tradicional.

CARME PUÉRTOLAS

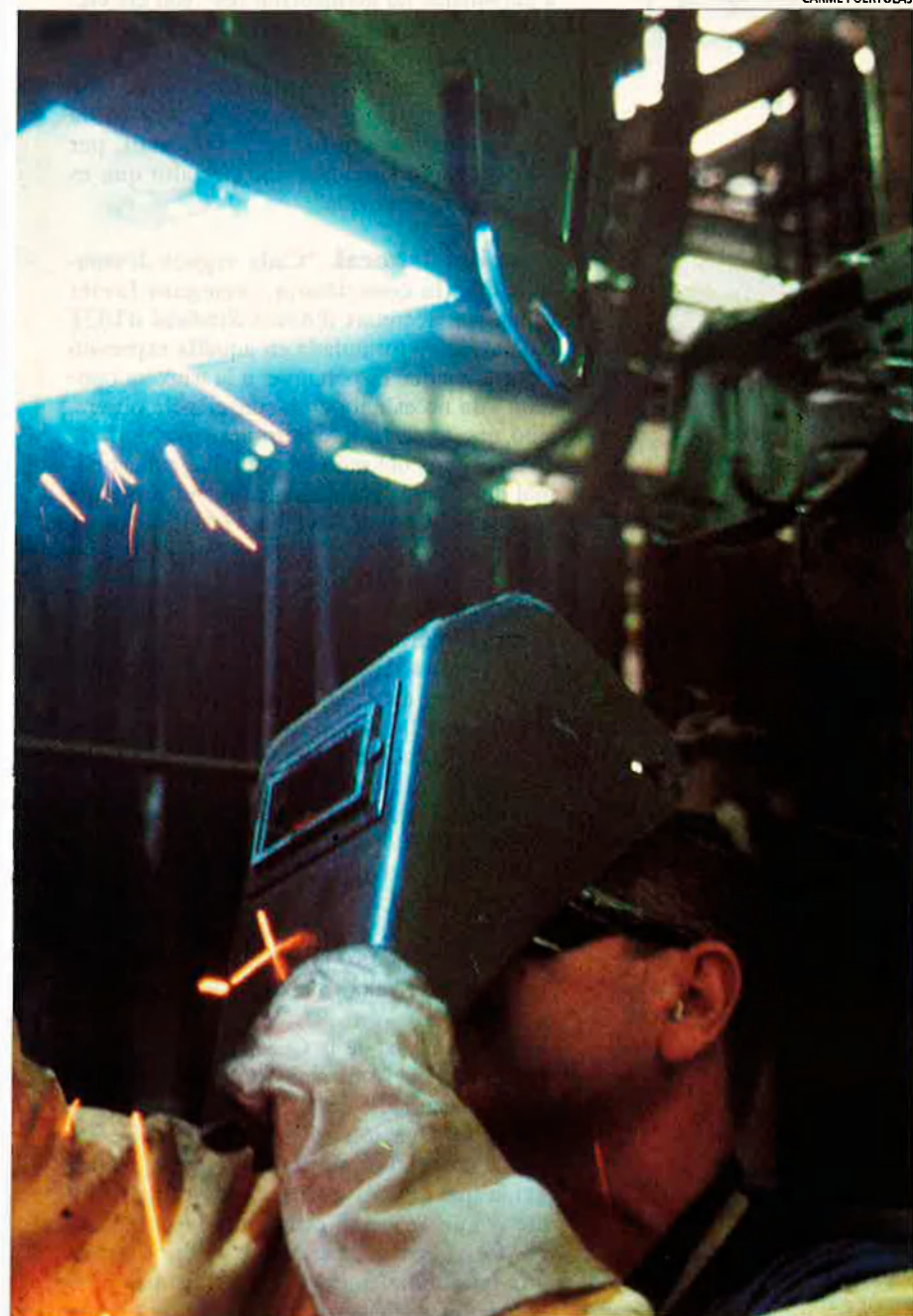
progressivament en els últims anys, és molt més elevada en els sectors industrials i de serveis que en els de l'agricultura i la construcció. L'any 1993, als Països Catalans va morir una mitjana d'un treballador diari per accident laboral.

Pel que fa al salari mitjà per treballador i mes, durant l'any 1993 i segons dades elaborades per l'Institut Nacional de Estadística, al País Valencià era de 161.338 pessetes, a les Illes Balears, de 165.469, i a Catalunya, de 186.960.

Avui, dades d'aquest tipus avalen la idea que el sistema capitalista ja no es pot reduir a la simple interpretació d'exploador econòmic, sinó que a l'hora de parlar del poder s'ha de fer més aviat en termes d'interessos corporatius. Uns interessos que, paral·lelament, han malbaratat en certa manera el sentit de poble o de col·lectiu. La lluita de classes inicial va donar lloc a una visió més integradora, amb uns "obers" reformistes i uns "burgesos" més oberts a les demandes sindicals. Els sindicats van entendre també que la lluita frontal no tenia eixida possible i l'obrer s'integra a la societat de consum, va perdre l'orgull —i per tant, la identitat— de la seua condició obrera i una gran capa social acaba convertint-se en classe mitjana. Això donarà pas a la mesocràcia actual, en detriment d'altres capes socials pitjor tractades dins del mercat de treball. I l'anomenada classe obrera pateix una diversificació de situacions "terrible", segons Joan Sifre, secretari de Formació de Comissions Obreres (CCOO) a València. Joves sense possibilitats d'accedir al mercat laboral, desocupats, dones, pensionistes, immigrants... I també allò que els anglesos han anomenat "treballadors de coll blanc", que bé podria equivaler a qui durant la dictadura espanyola s'anomenà "empleat" per diferenciar-lo d'"as-salariat".

Potser la característica bàsica d'aquest nou ventall de diversitats ha estat la individualització per tal d'afrontar la contractualització. Individualització que no solament ha estat propiciada des del sector empresarial, sinó també des de la part treballadora. Una fragmentació que ha permès, entre d'altres coses, mesures com la reforma laboral aprovada recentment pel Govern espanyol i que pot hipotecar victòries històriques del moviment obrer, com és ara la negociació de convenis col·lectius.

Pèrdua de pes ideològic. Amb tot això, el concepte de classe obrera s'eixampla i

adopta noves contradiccions fruit precisament d'aquesta individualització. Pèrdua de poder en una societat més anònima, sense subjectes, allò que s'ha anomenat "multituds solitàries", que pateixen més que mai, segons Sifre, la "manipulació d'opinions".

La desideologització de la gent treballadora al nostre país és, sobretot, efecte de la transició política. Ha nascut un nou tipus d'obrer. De la forta unitat de la militància a les darreries del franquisme i primers anys de la transició democràtica, on hi havia una gran adscripció feta al calor d'un moviment associatiu molt ric, s'ha passat a una adscripció més

pragmàtica, més individual i encaminada a resoldre els problemes propis. "L'obrer –assenyala Antonio Pérez Collado, secretari d'organització de la Confederació General del Treball del País Valencià (CGT-PV)– és un assalariat en un context on es fomenta la competitivitat i no sent cap afinitat amb el company, està aïllat en un món que li és absolutament hostil i és precisament per això que la seua eixida és passar per damunt dels altres".

Ens trobem en un moment de transició en què s'ha acabat l'època històrica de la gran divisió del treball. I mentre les organitzacions obreres manegen encara conceptes de fa un segle, el "capital" els ha agafat un considerable avantatge en l'inevitable procés de transformació actual. Les relacions en el món del treball han canviat radicalment des dels sindicats forts de l'Alemanya i la Bèlgica

Vaga a Torí (Itàlia), 1948. La independència cada vegada més gran tant dels partits socialistes i comunistes com de les organitzacions sindicals respecte al diktat de Moscou va donar una forta empenta al moviment obrer europeu després de la Segona Guerra Mundial.

posteriors a la Segona Guerra Mundial fins a la desfeta dels Trade Unions anglesos en mans d'una Margaret Thatcher amb una política econòmica sense pietat que, lluny de llimar les desigualtats socials, ha donat lloc a una nova classe social, els *homeless* (sense llar), una horda d'aturats caiguts en autèntica desgràcia.

Tot i que al nostre país els *homeless* encara no són considerats un grup social com a tal, prop d'un milió de persones viuen per sota dels índexs de pobresa. Però ja no n'hi ha prou, avui, amb pertànyer al sector dels desposseïts dels mitjans de producció per a definir l'estatus d'obrer. "Un treball insegur i unes institucions que malgrat definir-se com a garantistes no garanteixen res" són els elements que defineixen, segons el responsable de Formació de CC OO de València, la nova condició obrera. Però també la voluntat d'un treball i si és segur, molt millor. Ara bé, la fórmula més moderna no passa, avui, per l'organització sindical, sinó per allò que es diu "buscar-se la vida".

Hospital laboral. "Cada vegada desapareix més la consciència –assegura Javier Mendoza, secretari d'Acció Sindical d'UGT de València– formulada en aquella expressió tan gràfica que és pertànyer a la trinxera oposada". Ja no es neix amb consciència obrera, sinó que aquesta la determina l'evolució de cadascú dins del món laboral. Tot aquest cúmul de circumstàncies ha fet que el paper del sindicat, òbviament, hagi canviat.

El grup de rock radical basc Potato dedica, a les darreries de la dècada dels vuitanta, una cançó a la classe obrera on li preguntava si s'assabentava o no s'assabentava. I es referia a la consciència obrera dient "què seria jo sense res a fer, si no m'agrada llegir i la imaginació la vaig perdre al taller". Però l'obrer no sent, en general, la necessitat del sindicat per a negociar res, sinó que es dirigeix individualment a l'empresari i negocia condicions personals de feina. L'estoc de capital humà potencia encara més aquestes postures. La sensació que el sindicat està excessivament polititzat és considerat un valor negatiu. Solidaritat, justícia, redistribució de la renda, "són valors a la baixa", afirma Mendoza.

Antonio Pérez, de la CGT, per la seua banda, descriu els sindicats com "hospitals per a malalts terminals, que vénen només quan es troben en situació crítica, a una passa de l'acomiadament o en situacions on quasi l'única eixida que tens és enviar un advocat per tal que tanqui l'aspecte econòmic de la manera més digna possible per al treballador". I assegura que no solament s'han de recuperar els valors tradicionals, sinó que s'ha de trencar

amb el sindicalisme de serveis, opinió que comparteix també Joan Sifre, qui afegeix que del que es tracta és d'assegurar una vida sindical participativa i de buscar respostes des de postures realistes més que no pas des d'una definició purament ideològica. Mendoza, per la seua banda, entén el sindicat com una combinació de serveis i solucions.

Els diferents líders sindicals consultats per EL TEMPS coincideixen a assegurar que, tot i la visió negativa de la militància sindical —en certs llocs, un autèntic *handicap* per a aconseguir un contracte—, s'ha de trencar la concepció antiga d'esperar que vinga l'obrer. Creuen que el sindicat s'ha d'acostar al lloc de treball i, sobretot, a la petita i mitjana empresa, que al País Valencià representa un 90% dels treballadors assalariats. Pérez va més enllà i afirma que s'ha de desmentir el que diuen els "teòrics del sistema" i que com el Barça, "hem de ser més que un sindicat", oposar-se a la idea de creixement il·limitat, posar fre al consum, fer entendre als obrers que s'han de sacrificar algunes coses i que és més important "ser que tenir".

Sifre opina que les mateixes condicions laborals generen consciència econòmica —si es té accés o no a la redistribució del capital— i social —que ve donada per la inseguretad que provoca una economia dissenyada per a la seguretad, on tot es paga a terminis—. Els portaveus d'UGT, CC OO i CGT coincideixen en la necessitat de parlar de sindicats de classe, perquè cada vegada tindran més sentit en aquest procés de fragmentació de la classe treballadora davant del poder econòmic, polític i social, enfront del qual la pèrdua del poder de decisió no tan sols afectarà els treballadors, sinó que ho farà també als mateixos estats.

Torna el ludisme?

Reconstruir el missatge per a il·lusionar un nou moviment obrer representat, entre altres coses, una independència absoluta dels sindicats que es reclamen de classe en els seus estatuts envers els partits polítics afins. UGT va trencar d'una manera més o menys formal amb el PSOE —que manté la sigla "O" d'obrer i que es defineix com "organització política de la classe treballadora" després d'una dècada de política

Dalt, l'Aserto de La Fontaine, una imatge per a la mítica obrera. Baix, obrers de Meinfesa manifestant-se. Els sindicats de classe volen recuperar els valors tradicionals de solidaritat i participació, en detriment de l'individualisme que s'ha apoderat aquests últims anys del món laboral.

RAFA GIL

econòmica liberal dura— amb la vaga general del 14-D. Encara que avui comparteixen bona part de la militància. Trencar lligams amb els seus partits d'adscripció és una postura qualificada de realista per Joan Sifre, qui creu que els treballadors són, al cap i a la fi, el col·lectiu que ha de reforçar la democràcia. Potser per això el "sistema" els mira malament.

La principal preocupació dels sindicats, avui, és centrar exclusivament la lluita en el combat contra l'atur, quan la promesa dels governs d'eliminar la desocupació és, en si mateixa, una utopia. L'excedent humà no es recupera, es manté o s'incrementa. Què passarà si la mecanització augmenta i dispara els índexs d'aturats? Què passarà si els *homeless* comencen a transcendir les fronteres thatcherianes i reaganianes i omplen els carrers d'occident de zombies segregats per un sistema capitalista que es resisteix a practicar-se una *perestroika* particular? Sabran distingir, els desposseïts, entre la maquinària i el seu ús capitalista, tal i com els va alligonar Marx? O tornaran a la destrucció de les màquines?

Ningú no ho sap, però Antonio Pérez es debat en la contradicció més genuïna d'un sindicalista llibertari i assegura que una organització sindical només té raó de ser en un sistema capitalista i que la mateixa existència del sindicat és acceptar aquest sistema. Però, és millor organitzar-se i tornar a parlar de solidaritat, d'assemblees, de càrrecs rotatius i d'utopia. De transformar la societat.

Fa un parell de setmanes, tres-centes mil persones recorrien els carrers de Milà (Itàlia) commemorant l'aniversari del derrocament del feixisme mussolinià. Tres-centes mil persones amb banderes del Che entonaven *Bella ciao*.

Joan Marí